

Особливості вербалізації негативного емоційного стану в англomовному прозовому дискурсі

Антропоцентрична спрямованість сучасних мовознавчих студій пояснюється врахуванням людського фактора як чинника комунікативних процесів. Визнання важливості емоцій у життєдіяльності людини призвело до дослідження лінгвістами зв'язків емоційної сфери особистості з мовною системою. Взаємодію номінативно-комунікативної діяльності людини з емоціями можна пояснити тим, що свідомість людини, відображаючи образи навколишньої дійсності, поєднує їх з суб'єктивно-емоційним ставленням [6: 7-9; 5: 5]. Емоції, у свою чергу, отримують мовне втілення у семантиці мовних одиниць.

Теоретичні основи та практичний досвід вивчення вербалізації емоцій представлені у працях таких лінгвістів як В. А. Маслова [4], О. Ю. Мягкова [5], В. І. Шаховський [6; 7], де фокусується увага на таких базових почуттях, як кохання, гнів, страх, радість, сум тощо.

Важливе місце серед проблем лінгвістики емоцій належить дослідженню особливостей мовленнєвої поведінки комунікантів під впливом негативних емоційних станів в англomовному прозовому дискурсі, що і визначає **актуальність** даної роботи.

Метою дослідження є виявлення та систематизація засобів вербалізації негативних емоційних станів суму та страху у сучасному англomовному прозовому дискурсі. Поставлена мета передбачає вирішення таких **завдань**: 1) визначити особливості негативних емоційних станів суму та страху; 2) визначити лінгвістичні засоби актуалізації негативних емоційних станів суму та страху; 3) встановити корпус мовних одиниць на позначення негативних емоційних станів суму та страху.

Первинні базові визначення й класифікація емоцій та емоційних станів знаходяться в межах розробок психологічної науки. Низка психологів визначає емоції (фр. *emotion* від лат. *emovere* «збуджувати, хвилювати») як особливий психофізичний стан організму, що відображає ставлення людини до самої себе й

оточення у формі інтенцій, безпосередніх переживань, відчуттів приємного чи неприємного, задоволення чи незадоволення, що обумовлюється відношенням об'єктивних властивостей світу до потреб та мотивів діяльності індивіда [1: 436; 2: 41; 3: 99].

Ми розглядаємо негативні емоції суму і страху як форми вияву відповідних емоційних станів, оскільки психологічні розвідки свідчать про те, що емоції і суму і страху виявляються сукупно – як в емоційних переживаннях, так і у внутрішніх та зовнішніх фізіологічних реакціях.

Психологи відносять емоційний стан суму до негативних емоційних станів та вважають, що головною й універсальною причиною суму є втрата чогось значущого для людини: безпосереднього психологічного контакту з дорогою людиною або з іншими людьми (відчуття самотності), втрата перспективи в досягненні бажаної мети [2: 196].

Проаналізувавши лексикографічні джерела, ми дійшли висновку, що в сучасній англійській мові лексема *sadness* визначається як: *a feeling of being unhappy, especially because something bad has happened* [8; 9; 10; 11].

Негативний емоційний стан *страху* визначають як емоційний стан, який відображає захисну біологічну реакцію людини при переживанні нею реальної або уявної небезпеки для здоров'я й благополуччя [1: 497]. Причиною страху може бути як присутність чогось загрозливого, так і відсутність того, що дає безпеку.

Проаналізувавши лексикографічні джерела, ми дійшли висновку, що в сучасній англійській мові лексема *fear* визначається як: *1) an unpleasant emotion caused by the threat of danger, pain, or harm; 2) a feeling of anxiety concerning the outcome of something or the safety of someone* [8; 9; 10; 11].

Негативні емоційні стани суму і страху вербалізуються і систематизуються мовою, що дозволяє як виражати їх, так і говорити про них. Згідно з точкою зору російського лінгвіста В. І. Шаховського, у лексичному складі англійської мови існує *немаркована емотивністю лексика і маркована нею*. Лексика першої групи називає емоції і описує емоційні стани (за семантикою нейтральна). Другу групу складають емотиви – мовні одиниці, які слугують для вираження емоцій мовця й емоційної оцінки (формує лексичний фонд емотивних засобів мови) [6: 100].

Згідно з поглядами В. І. Шаховського, вербалізація емоцій здійснюється за допомогою таких лінгвістичних засобів як: 1) *номінація* емоцій (лексичні одиниці, що містять лише поняття про певні емоції); 2) *дескрипція* (опис зовнішньої експресії: міміки обличчя, очей, губ; пантоміміки; тембру голосу, інтонації); 3) *експлікація* (безпосереднє вираження емоцій через: афективи, конотативи та потенціативи) [7: 5-6].

Як свідчать результати проведеного дослідження, негативні емоційні стани суму і страху можна назвати, описати та виразити. Номінантами суму і страху виступають емотивно нейтральні слова, які лише передають поняття про ці емоції. Сюди можна віднести такі лексеми як *sadness* (сум), *disappointment* (розчарування), *sorrow* (печаль); *fear* (страх), *panic* (паніка), *terror* (жах) та синонімічні їм одиниці. Для опису емоційних станів суму і страху слугують конотативи, семантика яких містить і логіко-предметне, і емотивне значення. Для вираження емоцій суму та страху слугують афективи, семантику яких складає тільки емотивне значення.

У прозовому тексті негативні емоції сум і страх передаються або від першої особи, коли персонаж сам описує свій емоційний стан, або словами автора. В обох випадках ці негативні емоції передаються за допомогою спеціальної лексики. До складу такої лексики входять усі самостійні частини сучасної англійської мови, що містять у собі семи 'sad' (сумний) та 'afraid' (наляканий).

Досліджуючи вербалізацію негативних емоційних станів суму і страху, ми розглядаємо взяті з прозових англомовних творів емоційно навантажені уривки, представленні реченнями та надфразовими єдностями, що відображають життєву реальну спонтанну емоційну комунікацію соціально-побутової тематики. При виборі ілюстративного матеріалу ми беремо до уваги: а) *контекст*, в якому розвивається емоційна ситуація; б) *слова автора*, які описують негативні емоційні стани суму і страху персонажів; в) *номінації невербальних засобів*, до яких відноситься міміка, просодія, жестикуляція, проксеміка тощо; г) *репліки персонажів*, через які вони описують власні емоційні переживання чи переживання інших персонажів.

Проілюструємо функціонування вказаних вище чинників прикладами вербалізації емоційного стану суму з романів Ніколаса Спаркса «Остання пісня» та «Тиха Гавань», де на репрезентацію емоції суму вказують як номінанти емоції

суму *sorrow, loneliness, despair, sadness*, так і інші слова. Наприклад, з **контексту** видно, що причиною виникнення негативного емоційного стану суму персонажу стала його згадка про гірку втрату дружини: *Somehow he not only had been able to move past the tragedy of losing his wife but had done so with enough strength to help his kids move past the loss as well. There'd been sorrow, of course, and a loneliness in his expression as he spoke of her, but at the same time, he'd told Katie about his wife without making her feel like he'd been comparing the two of them* [13: 119].

Слова автора показують, що герої переживають смуток: *He flew into rages and broke things; he cried himself to sleep. He was filled with despair and sometimes felt like he was losing his mind* [13: 226], та описують стан смутку персонажів за допомогою **невербальних засобів**, які описують вегетативні симптоми стану смутку: *Katie could feel the pressure of tears behind her eyes and though she tried again to stop them, she felt them sliding down her cheek* [13: 77]. *It had made his throat tighten, reminding him that as much as he missed having a wife, his children missed having a mother* [13: 57].

Про вираження суму **персонажем** викликаного відчуттям жалю про розлучення і втрачений час свідчить його **репліка**, в якій називається емоція: *I will always love your mother, and she will always have my respect. She is the giver of the two greatest gifts I've ever received, and she's been a wonderful mother. In many ways, despite the sadness I feel that your mother and I will no longer be together, I still believe it was a blessing to have been married to her for as long as I was* [12: 228].

Вербалізацію негативного емоційного стану страху знаходимо у романах Ніколаса Спаркса «Остання пісня» та «Тиха Гавань», де на репрезентацію емоції страху вказують як номінанти цієї емоції *scared, afraid, terrified*, так і інші слова. Наприклад, з **контексту** видно, що причиною виникнення негативного емоційного страху персонажу став страх головної героїні перед своїм чоловіком, який мав схильності до насилля: *He never gave her any money, he never allowed her to leave the house. One time, when she woke up in the middle of the night, she found him standing over the bed, just staring at her. He'd been drinking and holding the gun again and she was too scared to say anything other than to ask him to come to bed* [13: 78].

Слова автора показують, що герої переживають страх: *She stayed in place, wanting him to see that she wasn't afraid of him. Even though she sort of was* [12: 78] та

описують стан страху персонажів за допомогою **невербальних засобів**, які вегетативні симптоми стану страху: *She could feel herself trembling, uncertain whether she was ready for what was coming next* [12: 174]; *She felt her stomach twist in fear* [12: 239]; *Josh in the water, fully clothed and arms flailing, in panic. Alex felt his throat suddenly close and he moved on instinct* [13: 35].

Про вираження страху **персонажем** викликаного втечею від чоловіка-тирана свідчить його **репліка**, в якій описує свій емоційний стан: *“I was just trying to imagine how you must have felt after hanging up on that final call from Kevin. When he still thought you were at home. I’ll bet you were relieved.” “I was. But I was also terrified. And at that point, I still didn’t have a job and didn’t know what I was going to do”* [13: 235].

Отже, емоційні стани суму та страху належать до базових негативних емоційних станів, що вербалізуються в романах Ніколаса Спаркса «Остання пісня» та «Тиха Гавань» через номінацію, дескрипцію та експлікацію. Перспектива дослідження вбачається нам в аналізі особливостей вербалізації інших негативних емоційних станів в творах Ніколаса Спаркса.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Варій М. Й. Загальна психологія / М. Й. Варій. – К.: «Центр учбової літератури», 2007. – 968 с.
2. Изард К. Э. Психология эмоций / К. Э. Изард. – СПб: Издательство «Питер», 1999. – 464 с.
3. Ильин Е. П. Эмоции и чувства / Е. П. Ильин. – СПб: Питер, 2001. – 752 с.
4. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику: учеб, пособие/ В. А. Маслова. – 5-е изд. – М.: Флинта: Наука, 2011. – 296 с.
5. Мягкова Е. Ю. Эмоциональность слова в индивидуальном подходе / Е. Ю. Мягкова. – Тверь: Тверск. гос. ун-т, 1999. – С. 56–74.
6. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка / В. И. Шаховский. – Воронеж: Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 1987.– 188 с.
7. Шаховский В. И. Что такое лингвистика эмоций / В. И. Шаховский // Мир лингвистики и коммуникации. – 2008. – № 3. – С. 1-11. – Режим доступа: http://tverlingua.ru/archive/012/3_shakhovsky.pdf.
8. Cambridge Dictionary. – [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://dictionary.cambridge.org/>
9. Collins Dictionary. – [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.collinslanguage.com/>
10. Longman Dictionary of Contemporary English. . – [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ldoceonline.com/>

11. Oxford English Dictionary. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.oxforddictionaries.com/>
12. Sparks N. The Last Song / N. Sparks. – New York: Grand Central Publishing, 2009. – 253p.
13. Sparks N. The Safe Heaven / N. Sparks. – New York: Grand Central Publishing, 2010. – 375 p.